

La neceso reinventi Budapeŝton

Kio okazas kiam kvindeko da homoj, kiuj instruas la lingvon aŭ la fenomenon Esperanto en universitato, parolas pri tiuj temoj dum du plenaj tagoj?

La konferenco en la Universitato de Amsterdamo, loke organizita de Wim Jansen, docento de interlingvistiko, donis respondon. Ĝuste antaŭ la UK en Roterdamo kunvenis universitatoj kiuj intruas interlingvistikon aŭ Esperanton, sub la aŭspicio kaj subteno de Esperantic Studies Foundation. Partoprenis 50 homoj el 23 landoj sur kvar kontinentoj, reprezentantaj 37 universitatojn aŭ similajn instituciojn. *Ni volas eviti la forfalon de Budapeŝto eble pro neatentigo* deklaris Humphrey Tonkin.

Nuntempe estas pli facile komuniki internacie danke al diĝitaj teknologioj kaj do interŝanĝi spertojn, materialojn kaj homojn. Ankoraŭ bedaŭrinde la ĉeso de la historie grava instruo de Esperantologio en la universitato ELTE, iniciatita de István Szerdahelyi en Budapeŝto, kiu okazis pro manko de taŭga teamo kiu scipovas daŭrigi la katedron kaj adapti ĝin al la Bolonja Procezo (vd. p. 207, 3a alineo de Praktikaj kaj konkretaj decidoj). Tio stimulis la starigon de pli proksimaj kontaktoj kun universitatoj kiuj sin okupas pri tiuj temoj, kunvenigante ilin en la sama loko por du tagoj. La konferenco komenciĝis per ĝenerala enkonduko de John Wells, kiu difinis la disciplinojn *Esperanto* kaj *interlingvistiko*. Poste homoj kunvenis en plenaj sesioj aŭ en tri laborgrupoj, pri studprogramoj (respondecis Wim Jansen), administrado (respondecis Sabine Fiedler), kaj interŝanĝoj (respondecis Ulrich Lins).

Foto: Sonja Lundberg-Petrović

Interlingvistiko kaj Esperanto: dialektika rilato

La ĉefa intereso de la partoprenantaro estis la instruado de Esperanto en universitato. Ĝenerale freŝbakitaj studentoj havas nenian antaŭkonon pri interlingvistikaj temoj kaj esperantologio, laŭ la enketiloj kies plenigon multaj docentoj postulas. Do efektive necesas enkonduko al la temoj antaŭ ol instrui la lingvon mem, se tio eblas. Fakte foje oni devas elekti ĉu instrui interlingvistikon kun aŭ sen lingva kurso pri Esperanto, pro manko de tempo aŭ mono, depende de la universitata kunteksto. Ĉiuokaze, la rolo de universitatoj ne estas baki movadanojn, sed doni sciencon aliron al la temo. Tio signifas, ke se ne eblas starigi lingvan kurson, oni almenaŭ prezentas interlingvistikon kiel sciencon: la rimedoj por studentoj sekvi lingvan kurson de Esperanto estas multaj, ankaŭ for de la universitato. Oni substreki la eblon instrui Esperanton distance tute senkoste al universitatoj, ekzemple per la portalo *lernu.net*.

Kiel ĉia ĉeranda disciplino, oni povas alproksimiĝi al interlingvistiko de almenaŭ du aliroj. La unua aliro estas onidire historia, kaj ĝi koncernas precipe planlingvistikon. Tipaj temoj estas: la aprioraj lingvoj de la deksepa jarcento, volapuko, Esperanto kaj la ĉefaj posteuloj – Latino sine Flexione, Ido, Occidental/Interlingue, Novial, Interlingua de Alexander Gode.

Kutime oni donas bazon pri la strukturo de ĉi tiuj planlingvoj, eventuale kompare al ludcelaj lingvoj, kiel ekz. la klingona, ĝuste por evidenti diferencojn kun Esperanto. Paralele al tio, la historio de la por-Esperanta movado prezentatas, kune kun ĝiaj ĉefaj eroj: neŭtrala, klasbatala, religia. La rolo de literaturo ja devas ne esti neglektata.

La dua aliro estas pli socie orientita. Oni konsideras kiel parton de interlingvistiko la difinon de lingva(j) problem(oj), la nocion de lingvopolitiko kaj planado, kaj kiel flankajn disciplinojn la problemojn de tradukado kaj interpretado kadre de interkulturismo kiel rezulto de multlingvismo. Kiel substrekte de Wells en la ĝenerala enkonduko, multaj kulturaj aspektoj de la origina fono kie ekstarigis Esperanto, estas ankoraŭ nekonataj de la ĝenerala internacia klera publiko: tiun specifan parton de planlingvistiko oni pli profundigu dum la studado.

Kiel duonŝerce diris Humphrey Tonkin, ekzistas homoj kiuj ekscitiĝas pri volapukaj verboj, kaj homoj kiuj male freneziĝas pro lingvaj problemoj: tio signifas, ke la du aliroj devas kunvivi en ĝenerala prezento de la temo, por atingi la plej grandan nombron de la homoj. Alia pridiskutata temo estis distanca lernado. Ekzemple, ĉu indas devigi surlokan intencan semajnfinojn por ekzameniĝi post retkursoj, eventuale dum Esperanta aranĝo? Multaj ĉeestantoj jesis al la ideo.

Kie oni enmetu la propedeŭtikan valoron de Esperanto dum kursoj? Ĝenerala interkonsento estis, ke utilas substreki la rilaton de Esperanto al siaj fontolingvoj. Ekzemple, la vorto *oni* egalas funkcie kaj al

la franca *on* kaj al la germana *man*: plenkreska lernanto kutime aprezas tiujn informojn, tiel ke Esperanto perceptiĝas kiel ŝlosilo al aliaj lingvoj. Alia ideo estas doni kelkajn frazojn en Esperanto dum enkonduka kurso de lingvistiko, por klarigi ekzemple kiel funkcias aglutina lingvo (kompreneble, tio ne utilas al finnoj aŭ hungaroj). Ĉar la plejmulto de la partoprenantaro enfokusigas la instruadon de Esperanto en la universitatoj, estontaj kunvenoj aŭspicie povus esti ligitaj al ILEI.

Praktikaj kaj konkretaj decidoj

Almenaŭ en Eŭropo, lingvaj kursoj de Esperanto devas referenci al la Komuna Eŭropa Referenckadro por lingvoj, por esti komparataj kun la aliaj. Tiel la starigo de Esperantokursoj estas malpli ŝancebla en universitataj medioj, ĉar oni povas ĝin kompari kun similaj kursoj pri etnaj lingvoj.

Jam nun la amaso de materialo en *edukado.net* ekaktualigas la laŭniveligon de la ekzercoj ĝuste kun la klasifikado komuneŭropa: venontaj lernomaterialoj devos havi tiun klasifikadon de la komenco. Tamen oni ne konsideru la regulojn de EU nur kiel kroman farendadon. Laŭ la Bolonja Procezo, estiĝis la eblo starigi sendependajn modulojn de lernado, tio estas lernunuojn ne rilatajn al „oficialaj“ kursoj. Tio estas alia bona ŝanco por kursoj de esperantologio aŭ interlingvistiko universitate.

Estiĝis ankaŭ la demando pri starigo de reta inventaro de la materialo pri interlingvistiko kaj materialoj pri Esperanto je universitata nivelo. Oni substrekis interalie la neceson havi kolektojn de diplomlaboraĵoj pri tiuj temoj – almenaŭ bazinforme: titolo kaj resumo, ĉu je ĝenerala dispono, ktp. Ni nepre utiligadu la jam ekzistantajn retpaĝarojn, kiel *edukado.net*, tre atente prizorgata de Katalin Kováts, aŭ *interlingvistiko.info* de la teamo E@I.

Interŝanĝoj

La eblo starigi interŝanĝojn estis unu el la celoj de la konferenco. Ulrich Lins prezentis la eblojn proponitajn de DAAD, la germana servo por interŝanĝo de universitatoj, kaj donis konsilojn por akiri monrimedojn por la projektoj prezentitaj. Esence, oni devas ligi Esperantajn kaj interlingvistikajn temojn al pli vasta temaro: ekzemple, se germano volas okupiĝi pri la historio de la japana Esperanto-movado kaj sukcesas havi kontakton kun japana universitato, la ŝancoj estas pli altaj ol ĉe projekto kies kerna temo estas Esperanto en si mem. Fakte, interŝanĝo unuflanke helpas la karieron de la invitito, sed aliflanke plialtigas la prestiĝon de la invitinto je la loka nivelo. Kelkaj homoj plendis pri la neserioza konsidero de niaj temoj fare de rektoroj aŭ pli ĝenerale dekanoj, kaj estiĝis vigla diskuto. Evidentiĝis, ke la situacio tiel malsimilas de loko al loko, ke ne eblas eltiri konkludojn. Ĉi-flanke interŝanĝoj povas helpi. Se ne eblas alimaniere, oni povas inviti vizitantajn universitatojn per temoj aliaj ol interlingvistiko aŭ Esperantologio, kaj poste prezenti tiujn du temojn kiel kroman esplorintereson. Efektive la plejmulto de la partoprenantaro laboras en siaj universitatoj kiel esploristoj aŭ profesoroj per alia temo, ofte nur rande tuŝanta interlingvistikon kaj Esperanton.

La valoro de niaj internaciaj bibliotekoj devas iĝi centra por plialtigi kaj plinombri interlingvistikajn esplorojn, kaj tio estis plurfoje substrekata dum la kunveno. Estas jam kelkaj bonaj ekzemploj de interŝanĝoj, do ni ne reinventu la radon. Ilona Koutny prezentis la imponan laboron faritan en Poznano, sub la ombrelnomo „efika interkultura komunikado en EU“. Alia ekzemplo – pli modesta sed

ĉiukaze bona – estis la invito de Detlev Blanke al la Universitato de Zagrebo, kiu bone impresis la lokan akademian medion. La plej viglaj centroj pri interlingvistiko, interalie Stokholmo, ŝajnis pretaj konduki simile. Aparta ideo venis de Dennis Keefe, kiu atentigis, ke ĉinaj studentoj volonte studus Esperanton, se tio permesus al ili perfektigadi sian studprogramon eksterlande. Fine, oni sugestis, ke ekzistu centra servo de UEA pri zorgado de la administrataj aferoj ligitaj al monfontoj, precipe ĉe EU, por faciligi interŝanĝojn.

Internaciaj libroj pri esperantologio

La manko de nacilingvaj manlibroj por studentoj estas preskaŭ ĝenerale agnoskata. Ununura escepto estas kurslibroj pri la lingvo Esperanto; tamen, multaj ĉeestantoj taksas tre grave, ke ni verku kaj havu je nia dispono sciencajn enkondukojn al Esperanto kaj interlingvistiko (inkluzive esperantologion). Efektive multaj materialoj ekzistas, sed ili ne estas kunordigitaj, pro metodologiaj kaj lingvaj kialoj. Ekzemple, en Amsterdamo ekzistas sufiĉe kompleta manlibro en la nederlanda, fare de Wim Jansen, sed la aŭtoro taksas ĝin nematura por rekta tradukado en aliajn lingvojn. Do, estiĝis grupo da interesiĝantoj por kunverkado de libro sciencnivela pri interlingvistiko. Wim Jansen kaj Federico Gobbo estos la kunorganizantoj, dum ĉiu kontribuanto estos respondeculo pri ĉapitro, tiel ke laŭbezone oni povas elekti kiun ĉapitron uzu la studentoj. La patrina versio estos en Esperanto, kaj estas planataj tradukoj almenaŭ en la angla, germana, itala, nederlanda. Alia propono estas libro pri enkonduko al Esperanto laŭ scienca vidpunkto.

Propono pri doktoriĝa lernejo

Per la esprimo *doktoriĝa lernejo* (cetere, vige pridiskutata dum la kunveno) ni celas tipan scienca someran seminarion, kutime unu aŭ du semajnojn longan, organizitan kadre de rekonataj universitataj institucioj. La celo estas alvenigi doktoriĝajn studentojn pri lingvistikaj aŭ politikaj kaj ekonomiaj aferoj, kaj enkonduki ilin al lingvaj problemoj kaj al interlingvistiko. Oni povas konsideri NASK kiel la plej konkreta ekzemplo en Esperantujo, nuntempe, kvankam ĝi ne estas iel ajn doktoriĝa. Pri la loko, ĝenerala prefero iras al Eŭropo, kaj oni eĉ proponis uzi taŭĝan Esperanto-domon, kiel ekzemple la kastelon en Grezijono.

Finaj rimarkoj

La kunveno sukcesis jam pure kaj nure pro la simpla fakto, ke multaj partoprenantoj konatiĝis persone unuafoje. Fakte multaj jam havis kontaktojn per retaj rimedoj, sed neniam estiĝis eblo firmigi rilatojn per personaj, vivaj kontaktoj, kio estas neanstataŭigebla maniero progresigi Esperanton ĉe universitatoj. **Federico Gobbo**

Foto: Josef Vojáček